

LUND
UNIVERSITY

Anses barn vara subjekt eller objekt?

En innehållsanalys om Socialstyrelsens perspektiv på barn som subjekt eller objekt.

Emina Halalkic

Avdelningen för mänskliga rättigheter

Historiska institutionen

Kurskod: MRSG31

Termin: Vårterminen 2018

Handledare: Olof Beckman och Fredrika Larsson

Omfång: Antal ord (10000-15000)

Abstract

Denna studie handlar om hur barn beskrivs i Socialstyrelsens rapporter med fokus på subjekt kontra objekt. Syftet har varit att undersöka huruvida barn framställs i dessa rapporter och hur det kan påverka kategoriseringen av barn i mötet med myndighetspersoner. För att få svar på studien har jag använt mig av en induktiv kvalitativ innehållsanalys av sammanlagt tre utgivna skrivelser från Socialstyrelsen, alltså berörs inte det praktiska arbetet med barn utan enbart en undersökning av material. Teorin som har använts vid tolkning av resultat har haft ett feministiskt utgångsläge gällande kategorisering och identitet och hur kön framställs i det offentliga rummet. Denna teori har omvandlats till att synliggöra barn som kategori respektive identitet. Den slutsats som framkommit i studien är att barn generellt i Socialstyrelsens rapporter beskrivs subjektifierande som innebär att barn tillåts ha åsikter, komma med förslag och ges rättighet att själv återge sin bild av sin situation i mötet med myndigheterna, men att det i vissa fall ändå sker att barn objektifieras. Min ambition till studien är att påvisa hur barn framställs i rapporter och samtidigt undersöka om barns rättigheter tillgodoses. En stor utmaning som påvisas i resultatet är att rapporterna måste bygga på en förståelse för barnets situation för att samverkan mellan myndigheten och barnet skall fungera där barnets bästa tas i beaktning, inte minst att barnet själv förstår sammanhanget den befinner sig i.

Nyckelord: Subjekt, objekt, mänskliga rättigheter, Socialstyrelsen, barnkonventionen, identitet, kategori.

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Problemformulering, syfte och frågeställningar	5
1.1.1 Problemformulering	5
1.1.2 Syfte	5
1.1.3 Frågeställning	6
1.2 Primärmaterial och avgränsningar	6
1.2.1 Avgränsning	10
2. Teori och metod	11
2.1 Teori	11
2.2 Metod	13
3. Tidigare forskning	15
4. Undersökning/analys	19
4.1 Analys del 1	20
4.2 Analys del 2	23
4.3 Analys del 3	25
4.4 Slutresultat och slutanalys	27
5. Diskussion	31
Referenser	35

1. Inledning

Barn och unga har inte samma möjlighet som vuxna att uttrycka sina önskemål, åsikter och viljor. Det är därav betydelsefullt att samhället tar sitt ansvar och på bästa sätt hjälper dessa barn och unga med att skydda dem för deras bästa. Socialstyrelsen är en myndighet som bland annat har i uppdrag att ta fram material för andra myndigheter som arbetar direkt med barn. Detta material skall främja barnets bästa och plats i det offentliga rummet. Socialstyrelsen arbetar för att vägleda och förbättra samarbetet mellan samhällets olika aktörer och institutioner, exempelvis förskola, socialtjänst och polis för att stärka den kunskap som finns för arbetet mellan barn, samt uppmärksamma barn så de kan få det stödet de behöver.¹ I och med att Socialstyrelsen presenterar sig själva som en myndighet som arbetar för att öka barns delaktighet i samhället utifrån kunskap, stöd och samarbete är det av vikt att djupare undersöka hur detta ser ut i teorin. I denna studie kommer ett par rapporter från Socialstyrelsen undersökas utifrån det teoretiska arbetet kring barn och attityderna som finns. Det som är intressant att undersöka och belysa är ifall barn ses som subjekt, alltså egna samhällsaktörer/rättighetsinnehavare eller inte, utan snarare ses som objekt.

När barn får möjlighet att komma till tals, få ta plats, delta i beslutsprocesser samt blir hörda och sedda för de individer de är, synliggörs indirekt en föreställning om barn som subjekt. I annat fall blir de objekt för rättsväsendet i kontakten med myndigheter eller i relation till vuxenvärlden. Enligt nationalencyklopedin framgår det att subjekt innebär att den som uppfattas som subjekt har en tanke om sin situation till skillnad mot objektet som istället ses som ett ting eller handelsvara som man kan äga, köpa eller styra över.²

¹ Socialstyrelsen, "barn och familj", (hämtad 01-05-2018).

<http://www.socialstyrelsen.se/barnochfamilj>

² NE.se [Elektronisk resurs], Nationalencyklopedin, Malmö, 2000- (hämtad 22-05-2018).

Under den här studiens gång kommer även perspektiv på barnkonventionen att appliceras på analysen av studien. Barnkonventionen som även kallas FN:s konvention om barnets rättigheter bygger på bestämmelser som rör mänskliga rättigheter för barn. Konventionen är även ett internationellt rättsligt bindande avtal som fastslår att barn är egna rättighetsinnehavare och inte någon annan individs ägodel. Detta framkommer genom konventionens 54 olika artiklar som alla berör barnets rättigheter, dock finns det fyra principer som är de mest grundläggande och som alltid skall följas i möten med barn.³

1. Alla barn har samma rättigheter och lika värde.⁴
2. Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn.⁵
3. Alla barn har rätt till liv och utveckling.⁶
4. Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad.⁷

Socialstyrelsen har med hjälp av barnkonventionen och utifrån socialtjänstlagen samt socialtjänstens arbete med barn skapat en nationell utredningsmetodik vid namn Barns Behov I Centrum (BBIC) som är speciellt framtagen för myndighetens arbete med barn och unga. Tanken med denna metod är att underlätta i handläggning och genomförande av verkställighet i barn- och ungdomsvården. Det främsta målet med metoden är att kunna ge de barn och unga som har insatser från socialtjänsten bättre möjligheter i samhället. BBIC har i syfte att stärka barns delaktighet i samband med utredningar och möjliggöra förbättrade relationer mellan familjen och institutioner i samhället samt öka rättssäkerheten i form av bättre systematik, rättssäkrare handläggning samt möjlighet till uppföljning och kontinuitet.⁸ Enligt Socialstyrelsen anses alla individer under 18 år vara barn⁹ vilket även kommer vara underlag för denna studie när barn benämns. Studiens frågeställning kommer besvaras genom en induktiv kvalitativ innehållsanalys

³ Unicef, "barnkonventionen", (hämtad 01-05-2018).

<https://unicef.se/barnkonventionen>

⁴ Ibid.

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ Ibid.

⁸ *Barns behov i centrum – Grundbok i BBIC [Elektronisk resurs]*, Socialstyrelsen, 2015, s. 8.

⁹ Ibid, s. 7.

och knyts ihop med hjälp av Judith Butlers teoretiska perspektiv. Tillsammans med barnkonventionen och den tidigare forskningen kommer resultatet även diskuteras utifrån tillämpningen av mänskliga rättigheter, barnets bästa och Socialstyrelsens uttryck om barn som subjekt eller objekt.

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställningar

För att beskriva studiens relevans och ändamål krävs ett tydlig syfte och en frågeställning, samt en problematik som kommer stå till grund för hela studien. Tanken med dessa avsnitt är att belysa vad som kommer stå i fokus för att underlätta för läsaren.

1.1.1 Syfte

Syftet med denna studie är att se hur Socialstyrelsen beskriver barn i sina rapporter, metoder och dylikt och om det tydligt framkommer hur barn framställs speciellt gällande frågan om barnets bästa. Studien ämnar att undersöka huruvida barn beskrivs som subjekt eller objekt i Socialstyrelsens rapporter och metoder, exempelvis BBIC. Antingen ses barn som egna rättighetsinnehavare med åsikter, delaktighet och egna beslut i frågor som berör dem eller så beskrivs barn av Socialstyrelsen som objekt och inte egna aktörer. Anledningen till att det är viktigt att belysa hur Socialstyrelsen uttrycker sig i frågan om barnets bästa är för att se ifall det går att finna problematiska uttalanden om barn som bygger på att Socialstyrelsen inte anser barn vara egna samhällsaktörer utan enbart barn som inte fyllt 18 år.

1.1.2 Problemformulering

Den problematik som finns och som är relevant att undersöka vidare är huruvida Socialstyrelsen som myndighet arbetar med barns bästa i fokus samt de attityder som finns mot barn i de offentliga planerna och rapporterna och ifall myndigheten dessvärre inte talar om barn på ett

neutralt och subjektivt sätt. Problematiken som skall undersökas är huruvida Socialstyrelsen ser på barn som subjekt eller objekt. Det är problematiskt ifall en betydelsefull myndighet inte är neutral i offentliga dokument, samt att det blir motsägelsefullt ifall myndigheten är orättvis i uttalandena som berör barn.

1.1.3 Frågeställning

- Vilka perspektiv om barn som subjekt eller objekt kommer till uttryck i Socialstyrelsens metoder, planer och rapporter?

1.2 Primärmaterial och avgränsningar

Det material som kommer undersökas i denna studie är tre rapporter från Socialstyrelsen och förhoppningen är att dessa rapporter kan leverera ett resultat på frågeställningen som ovan presenterats. Primärmaterialen är följande rapporter: "Utreda barn och unga - Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen" publicerad 2015, "Grundbok i BBIC – Barns behov i centrum" publicerad 2015 och "Öppna jämförelser i socialtjänsten: Handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården 2010–2014" publicerad 2010. Först och främst är jag medveten om att det finns en risk med att enbart utgå från Socialstyrelsens rapporter, då de kan vara positivt vinklade för egen vinning och det kan vara svårt att hitta negativa resultat om Socialstyrelsen själv i Socialstyrelsens egna rapporter. Jag är även medveten om att handlingsplanen är en kortare rapport, vilket kan vara en nackdel då det finns mindre material att undersöka och utgå från, men för att komplettera det så är handboken samt grundboken betydligt mycket längre och ger bredare överblick. Anledningen till att jag valt just dessa tre rapporter är dels för tidsspannet då rapporterna är relativt nya samt att handlingsplanen sträcker sig över flera år, från 2010 till 2014, vilket även är intressant att undersöka, men även för att rapporterna inkluderar alla centrala delar som är relevanta för frågeställningen och syftet. Exempelvis myndighetens arbete, barns delaktighet och barnkonventionen. Rapporterna säger ingenting om

det praktiska arbetet vilket även är viktigt att ha i åtanke då denna studie enbart fokuserar på hur det ser ut i teorin.

“Utreda barn och unga - Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen (SoL)” är en rapport som är relevant för denna studie. Handboken är uppdelad i sex olika delar, men alla delar är inte av intresse. Det är enbart del 1 samt 3-4 som berör handläggning av ärenden från start till slut. Handboken redogör och vägleder kring lagstiftning, föreskrifter, allmänna råd, förarbeten och beslut från Justitieombudsmannen (JO) gällande socialnämndens ansvar för ärenden som berör barn och unga enligt socialtjänstlagen.¹⁰ Bland annat lyfter rapporten att samhället har ansvar att erbjuda föräldrar stödinsatser för att de ska kunna klara av att ge sina barn den vård och omsorg de behöver utifrån ålder och mognad. Syftet med stödinsatserna är att stärka föräldrarna i deras föräldraroll utifrån barnets bästa i centrum.¹¹ Även perspektiv från SoL och barnkonventionen kommer till uttryck i rapporten, framförallt i frågan om barns bästa. I rapporten framkommer det att barnets bästa utgår från att myndigheten tar ansvar och visar respekt för det barn de möter samt i mötet med barnet värnar om dess integritet och människovärde. Med detta sagt behöver inte barnets bästa alltid vara avgörande, men det skall tas i beaktning i samband med beslut.¹²

Artikel 12 i barnkonventionen om barnets rätt till delaktighet benämns också i rapporten som bygger på rätten till att fritt uttrycka sig och bli hörd.¹³ Barns delaktighet kan dock påverkas av ålder och mognad samt livssituationen de befinner sig och därav ställs krav på socialnämnden om kunskap gällande barnets utveckling och förmåga. I rapporten framgår det däremot att det inte ställs några åldersgränser på barnets delaktighet i beslutsprocesser. Det är även viktigt att miljön under samtal med barnet och beslutsfattanden anpassas utifrån barnets trygghet för att barnets åsikter enklare skall kunna framföras.¹⁴ Oavsett ålder så kan barn på eget initiativ ta

¹⁰ *Utreda barn och unga – Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen [Elektronisk resurs]*, Socialstyrelsen, 2015, s. 11.

¹¹ *Ibid*, s. 19.

¹² *Ibid*, s. 25.

¹³ *Ibid*, s. 26-27.

¹⁴ *Ibid*, s. 28.

kontakt med socialnämnden för att uttrycka sina åsikter då det enligt JO inte finns något hinder för socialnämnden utifrån mognadsnivå när barn vill tala med socialnämnden.¹⁵

“Grundbok i BBIC - Barn behov i centrum” är den andra rapporten från Socialstyrelsen som kommer undersökas och anledningen till att denna rapport valts ut är för att se hur barn framställs i en grundbok som handlar om att sätta barn i fokus och fokusera på barnets bästa i samband med barnavårdsutredningar. Rapporten publicerades 2015 och används i utbildningssyfte för samtliga socialtjänster runt om i landet, men också i internationella syften att genom grundboken belysa barnets bästa i samband med barnavårdsutredningar.¹⁶ BBIC presenteras kort i början på undersökningen, men rapporten bygger kort och gott på barnkonventionen och socialtjänstlagen. Målet är att den sociala barn- och ungdomsvården skall tillhandahålla ett bra arbete med handläggning, genomförande och uppföljning, för att barn och unga enklare skall få en bättre vardag och få chans till det, som alla andra i samhället. Detta skall göras genom att stärka barnets medverkan, samarbetet mellan barnets familj och inblandade institutioner skall fungera, det skall finnas en bra struktur i arbetet som lättare kan följas upp och BBIC skall även bidra till ökad rättssäkerhet.¹⁷ BBIC arbetar utifrån nio grundprinciper som grundar sig i barnet, genom barnets bästa, att barnet behöver ses i ett helhetsperspektiv och även vikten av kunskap för det fortsatta arbete med barn.¹⁸ Alla grundprinciper kommer undersökas vidare för att se huruvida Socialstyrelsen i denna rapport talar om barn som subjekt eller objekt. Dels för att grundprinciperna utgör hela BBIC’s arbete med barn, men även för att belysa huruvida barn benämns som egna aktörer eller inte i ett omfattande arbete som bygger på att stärka barns delaktighet och barnets bästa.¹⁹

¹⁵ *Utreda barn och unga – Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen [Elektronisk resurs]*, Socialstyrelsen, 2015, s. 94.

¹⁶ *Barns behov i centrum – Grundbok i BBIC [Elektronisk resurs]*, Socialstyrelsen, 2015, s. 6.

¹⁷ *Ibid*, s. 8.

¹⁸ *Ibid*, s. 12.

¹⁹ *Ibid*, s. 12.

Grundprinciperna är följande:

1. Utgå från barnets rättigheter
2. Låta barnets bästa vara avgörande
3. Sträva efter likvärdiga möjligheter för varje barn
4. Ha ett helhetsperspektiv på barnet och dess situation
5. Göra barnet, familjen och nätverket delaktiga
6. Ske i samverkan med andra professioner och verksamheter
7. Bygga på en evidensbaserad praktik
8. Motverka svårigheter och förstärka resurser
9. Systematiskt följa barnet och insatserna.²⁰

Den tredje och sista rapporten från Socialstyrelsen som kommer vara studiens primärmaterial är “Öppna jämförelser i socialtjänsten - Handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården 2010–2014” dels för variation av rapporter då detta är en handlingsplan och ovan har en handbok och en grundbok även presenterats, men också för att presentera fram socialtjänstens plan och mål för den sociala barn- och ungdomsvården under fem år. Målgruppen för denna rapport utöver institutioner och tjänstemän är även barn, vilket är av relevans för studiens syfte. Handlingsplanen är en kortare rapport, även det för variation, för att se huruvida Socialstyrelsen talar om barn som subjekt eller objekt i kortare rapporter också. Rapporten publicerades 2010 och målet för handlingsplanen är att det 2014 skall finnas lättillgängligt kunskapsunderlag i form av jämförelser gällande socialtjänstens barn- och ungdomsvård.²¹ Handlingsplanen presenterar både hur arbetet inom socialtjänsten ser ut i dagsläget (dvs. 2010), men även utvecklingsplanen och inom vilka områden myndigheten under dessa fem år skall utvecklas. Bland annat presenteras det i rapporten att det 2010 fanns en brukarundersökning från 2009 som togs fram som ett komplement till datainsamlingen, just denna brukarundersökning innehöll barn och ungas egna upplevelser och åsikter kring socialtjänstens arbete inom barn- och ungdomsvården.

²⁰ *Barns behov i centrum – Grundbok i BBIC [Elektronisk resurs]*, Socialstyrelsen, 2015, s. 12.

²¹ *Öppna jämförelser i socialtjänsten - Handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården 2010-2014 [Elektronisk resurs]*, Socialstyrelsen, 2010, s. 5.

Bakgrunden till varför brukarundersökningen skapades var för att det tidigare gjorts en genomgång kring hur aktörer i och utanför Sverige valt att åskådliggöra barnens åsikter, där resultatet ledde till att det fanns rimliga anledningar till att utveckla arbetet med barn och ungas uppfattningar och upplevelser gällande socialtjänstens arbete. För att kunna följa upp arbetet inom den sociala barn- och ungdomsvården är det viktigt att lyssna på barnen och de ungas uppfattningar, därav blir brukarundersökningar ett bra komplement till detta.²²

1.2.1 Avgränsning

På grund av studiens omfång har denna studie begränsats till att enbart undersöka några få rapporter från Socialstyrelsen som handlar om barn i kontakten med myndigheter och hur barn beskrivs i dessa rapporter. Därav är denna studie enbart begränsad till barn och inte andra grupper i samhället. Detta dels för att barn har betydligt svårare för att uttrycka sig och även för att Socialstyrelsen är en av de myndigheter i samhället som genom sina rapporter riktar fokus på barnets bästa och arbetar främjande utifrån detta. Därav är det mest relevant att avgränsa arbetet till att enbart undersöka Socialstyrelsen och inga andra myndigheter och enbart barn som målgrupp för studiens syfte.

I det valda primärmaterialet kommer enbart relevanta avsnitt plockas ut som berör attityder mot barn eller argument/meningar som tyder på att barn ses som subjekt eller objekt för frågeställningen skall kunna besvaras, därav blir även det valda primärmaterialet avgränsat utifrån väsentliga avsnitt, kapitel eller stycken.

²² *Öppna jämförelser i socialtjänsten - Handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården 2010-2014 [Elektronisk resurs]*, Socialstyrelsen, 2010, s. 7.

2. Teori och metod

I denna studie kommer en induktiv kvalitativ innehållsanalys att tillämpas vilket innebär att det teoretiska perspektiv som är relevant för studiens syfte kommer styra metoden och analysavsnittet där frågeställningen kommer besvaras. Nedanför kommer både det teoretiska perspektivet och metoden djupare redogöras samt kommer relevansen för studiens syfte och frågeställning att motiveras.

2.1 Teori

Det teoretiska perspektiv som kommer appliceras på denna studie är lånat från Judith Butlers bok “GENDER TROUBLE *Feminism and the Subversion of Identity*” som generellt handlar om genus och identiteter som skapas kopplat till kön. Detta är en feministisk teori och trots att denna studie berör barn, oavsett kön, så är perspektivet Butler beskriver relevant i frågan om barn som subjekt eller objekt. Enligt Butler så har den feministiska teorin antagit en identitet som sedan förstås genom “kvinnokategorin” som dels startar feministiska intressen inom diskursen, men utgör även ämnet för den politiska representationen som bedrivs. Trots att politik och representation är kontroversiella termer enligt Butler, fungerar representationen inom den politiska sfären på ett sätt som ökar kvinnors legitimitet och delaktighet i det politiska rummet. Dock är representationen den normativa funktionen inom språket som talar om eller felaktigt återger det som anses vara sanningen om “kvinnokategorin”. Själva subjekten som beskrivs av Butler är kvinnor och som utgör en enskild kategori under förutsättningar att den politiska diskursen och det språkliga bruket är vad som konstituerar det som blir erkänt som subjekt. Den politiska och språkliga arenan är det som sätter ramverket för det kriterium som bildar vad som anses vara subjekt i den skapade “kategorin”.²³ Perspektivet kring olika identiteter som skapas kommer omvandlas i studien till att handla om barn och se ifall det skapas olika “barnidentiteter”

²³ Butler, Judith, *Gender Trouble [Elektronisk resurs]*, Taylor and Francis, 2006, s. 3-4.

och “barnkategorier” likaså. Vidare belyser Butler ett politiskt problem som feminismen möter som tyder på en gemensam identitet. Grupper som inte är norm har kommit att bli en problematisk term i frågan om att “vara” norm eller “icke vara” norm då det inte är enkelt att säkerställa att alla är eller anser sig vara eller tillhöra normen. Begreppet är inte tillräckligt utförligt då kön inte alltid hör ihop i alla sammanhang då könet sammanflätas med andra faktorer som klass och etnicitet. Det blir omöjligt att skilja “kön” från de politiska och kulturella korsningar som påverkar omgivningen.²⁴

Precis som det inte går att anta vem som anser sig själv tillhöra normen, går det inte heller att anta vem som anses vara subjekt eller objekt. I frågan om “identitet” belyser Butler problemet med att tro att diskussionen som berör “identitet” borde utökas innan en diskussion om könsidentitet fullföljs. Detta på grund av att “personer” bara blir accepterade och förklarliga genom att anamma ett kön i enlighet med normer och könsförståelse. Enligt Butler är “personens” kontinuitet inte logiska attribut, utan sociala normer som upprätthålls av samhället.²⁵ Alltså menar Butler att “kategorier” samt “identiteter” är sociala konstruktioner som bevaras av samhället utifrån föreställningar, uppfattningar och mallar, därav appliceras en identitet på en person baserat på den politiska diskursen och språkbruket. Detta perspektiv går även att anamma i frågan om barn ses som subjekt eller objekt, då det eventuellt appliceras en föreställning på barn likaså, utifrån samhället, institutioner och föräldraskap. Med hjälp av Butlers teori kommer barnperspektivet diskuteras utifrån identitetsskapande och samhällets påverkan på barns delaktighet och samhällets attityder gentemot barn som egna aktörer. I studiens analys kommer olika tabeller framställas och uttalanden om barn som subjekt eller objekt kommer placeras in i dessa tabeller, dessa uttryck kommer jag sedan koppla till Butlers teori om kategorier och identiteter för att undersöka ifall barn också placeras in i olika fack, i den mån det går. Anledningen till att jag inte valt en barnrättslig teori som är betydligt vanligare i liknande undersökningar är för att jag vill göra det väsentligt annorlunda. Dels vill jag se ifall man kan förstå Socialstyrelsens perspektiv genom att koppla det till Butlers teori, men även för att se ifall Socialstyrelsens uttalanden om barn som subjekt ändå går att tolka som tillhörande en

²⁴ Butler, Judith, *Gender Trouble [Elektronisk resurs]*, Taylor and Francis, 2006, s. 6.

²⁵ Ibid, s. 22-23.

“barnkategori”.

2.2 Metod

Den metod som är mest relevant att applicera på denna studie är en induktiv kvalitativ innehållsanalys vars syfte är att hitta samband i det valda materialet som skall undersökas för att sedan finna återkommande mönster genom texternas gång. Denna metod är relevant ifall man vill studera utvecklingar i samhället.²⁶ I detta fall är det meningar, begrepp, argument eller stycken i Socialstyrelsens rapporter som tyder på att barn ses som subjekt eller objekt som är relevanta för att besvara frågeställningen. Dessa meningar skall givetvis vara återkommande för att resultatet skall bli relevant, då studien inte går ut på att Socialstyrelsen gör fel eller rätt i deras rapporter utifrån enstaka mönster. Innehållsanalysen är även till hjälp för denna undersökningen då den är riktad mot både textens innebördsaspekt samt den interpersonella aspekten. Genom att undersöka innehållet i vissa texter går det att finna relevanta uttryck och genom den interpersonella aspekten går det exempelvis att granska myndigheters attityder gentemot samhällsaktörerna.²⁷ Anledningen till valet av den kvalitativa infallsvinkeln är för att metoden är anpassad efter material som inte behöver mätas på något specifikt sätt och som inte heller räknas.²⁸ Jag är intresserad av en helhet i dessa rapporter som genom en innehållsanalys blir dessa återkommande mönster jag hoppas finna. En innehållsanalys är välfungerande till att granska material av större omfattning för att antingen jämföra resultat eller för att finna upprepande mönster som är relevanta för det valda forskningsläget.²⁹

Först kommer jag undersöka materialet utifrån ett innehållsanalytiskt perspektiv för att kunna hitta relevant information i texterna, därefter kommer jag förklara vilka uttryck jag har hittat som pekar mot barn som subjekt eller objekt och placera in dessa meningar eller argument i två

²⁶ Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012 s. 24.

²⁷ Ibid, 24.

²⁸ Ibid, s. 50.

²⁹ Ibid, s. 51.

grupper. Med hjälp av ett kodschema som är ett typiskt drag för en innehållsanalys³⁰ kommer jag placera in de resultat jag funnit i två olika tabeller, en som representerar perspektiven om barn som subjekt och en tabell som presenterar perspektiven om barn som objekt. Jag kommer ha en tabell för vardera primärmaterial för att läsaren lättare skall kunna läsa av kodschemat och sedan avsluta varje tabell med en sammanfattande analys utifrån det som presenterats för att kunna besvara frågeställningen. Analysen kommer avslutas med ett sista avsnitt med en slutanalys där alla tre tabellernas resultat kommer sammanfattas och slutresultatet kommer även presenteras. I analysen kommer Butlers teoretiska ståndpunkt som berör “barnkategori” och “barnidentitet” även appliceras på Socialstyrelsens olika uppfattningar om barn för att djupgående analysera ifall Socialstyrelsen placerar in barn i dessa fack.

Anledningen till varför en innehållsanalys är bäst lämpad för denna studie är för att finna samband i det valda primärmaterial och få möjlighet att undersöka hur Socialstyrelsen utifrån ett människorättsperspektiv talar om barn som egna samhällsaktörer eller ifall barn enbart ses som barn, det vill säga objekt för någon annans handling som exempelvis institutioner eller föräldrar. Dels kommer jag med hjälp av en induktiv kvalitativ innehållsanalys kunna analysera det valda materialet samt ifrågasätta sambanden jag finner i texterna, men även undersöka hur Socialstyrelsen de facto beskriver barn i sina rapporter m.m. Med hjälp av det teoretiska perspektivet kommer jag kunna analysera huruvida det appliceras en “identitet” på barn utifrån samhällets institutioner och andra aktörer och vilka attityder som tillkommer från Socialstyrelsen för att kunna besvara frågeställningen.³¹ De hinder som kan komma att uppstå genom att undersöka material utifrån en innehållsanalys är att resultatet kan skilja sig beroende på vem det är som undersöker materialet och ifall det finns en förutfattad mening om den valda myndigheten. Därav kan personen bakom studien enbart hitta utdrag från rapporterna som lever upp till de förväntningar som finns. Slutresultatet kan komma att se annorlunda ut ifall det är två olika personer som undersöker samma material. För att undvika dessa hinder är det viktigt att gå in med en neutral inställning för att få fram en rättvis slutsats vilket jag kommer göra och enbart

³⁰ Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012 s. 54.

³¹ Ibid, s. 50-51.

utgå ifrån de avsnitten i materialet som är relevanta för studiens syfte och frågeställning.

3. Tidigare forskning

Inledningsvis vill jag poängtera att det varit svårt att hitta relevant tidigare forskning som berör Socialstyrelsens arbete med barn och attityderna mot barn som egna aktörer, vilket kan ha att göra med att Socialstyrelsen inte tidigare undersökts inom dessa frågor. Dock kommer annan tidigare forskning, som ändå ligger nära till hands, presenteras för att stärka studiens vikt. Den tidigare forskningen är avgränsad till att enbart beröra forskningsläget för denna studie och därav kommer enbart relevanta avsnitt från materialet presenteras och motiveras. Materialet kommer presenteras i lite längre stycken då den tidigare forskningen är relevant för denna studie i avseendet att det inte tidigare forskats så mycket.

Veronika Burcar skrev en avhandling som handlar om män som brottsoffer och samtalen mellan inblandade myndigheter och dessa män som fallit offer, samt gestaltningarna som skapas inom detta område. Kapitel 1 och 8 i avhandlingen är relevanta att presentera som tidigare forskning då det första kapitlet är ett inledande och förklarar brottsoffer generellt, vilka offer som synliggörs, "manligheten" och offerskapet samt generella offerbilder. Det avslutande kapitlet är relevant i avseendet att presentera slutresultatet, men även för att få en inblick i offerbilden. Burcar förklarar att avhandlingen handlar om unga män som brottsoffer och hur en offeridentitet skapas i samtalen med männen som fallit offer för misshandel eller rån.³² Burcar presenterar även en så kallad schablonbild av "offer", som innebär att det inte finns en tydlig bild av vem som är ett offer för en handling, men också att det bygger på bilden av en sårbar, oskyldig individ som faller offer för en gärning. Det finns även en stereotypisk bild av "mannen" där det kan finnas föreställningar som över tid lyfts fram som specifika sätt att "vara man" och därmed vara "manlig".³³ Detta är relevant i avseendet att förstå hur olika bilder skapas av andra runt omkring, precis som i frågan om vem som anses vara subjekt eller objekt. Problematiken som

³² Burcar, V. (2005). Gestaltningar av offererfarenheter: samtal med unga män som utsatts för brott. Lunds Universitet, s. 7 och 11.

³³ Ibid, s. 17-19.

skribenten beskriver är att det är enkelt att koppla de “manliga” karaktärsdragen till karaktärsdragen hos gärningsmän, men att det är betydligt svårare att koppla samman det “manliga” med “offer”, då “manlighet” innebär styrka, medan “offer” innebär svaghet.³⁴ Först och främst är det betydelsefullt att motivera att avhandlingen mestadels handlar om unga män som brottsoffer, jag tar varken upp män eller kvinnor generellt eller brottsoffer, vilket kan vinkla forskningen så den är anpassad utefter de aspekterna. Även att forskningen är skriven 2005 vilket betyder att debatten kan ha ändrats under 13 år, men i det stora hela är avhandlingen mest relevant då skribenten belyser identiteter som skapas utifrån handlingar och utifrån samhället, vilket berör denna studie i frågan om attityderna mot barn och identiteten som myndigheterna eventuellt skapar.

Staffan Johansson skriver i sin artikel “*Socialtjänstens organisation som forskningsobjekt*” publicerad 2005, att artikeln är en sammanfattning och sammanställning av varierad forskning som gjorts mellan 1990-2000 med grund i socialtjänstens organisation.³⁵ Johansson lyfter olika forskningsprojekt och sociologer under artikelns gång för att förklara hur forskning inom organisation fungerar för att ge läsarna förståelse för den svenska myndigheten. Johansson belyser den gemensamma nämnaren för forskare inom organisation, att syftet med forskningen är att förklara organisationsbeteendet på individuell, strukturell eller hållbar nivå.³⁶ I artikeln riktas stort fokus till Weber som gav förklaringar gällande modernitet och rationalitet inom samhället och vidare till organisation, struktur och beteenden. Vidare belyser Johansson att Weber utifrån det grekiska ordet organon som betyder verktyg (organisation) knöt ihop betydelsen till att organisationer fungerar som rationella system i samhället utifrån sociala strukturer för att kunna rikta sig in på de bestämda målen. Organisationer som rationella system är en bild som skapas vilket enligt Johansson ger legitimitet i forskningen.³⁷ Vidare belyser Johansson att forskningen om socialtjänsten, som även kan beskrivas som organisationsaspekter, oftast berör äldre och

³⁴ Burcar, V. (2005). Gestaltningar av offererfarenheter: samtal med unga män som utsatts för brott. Lunds Universitet, s. 20-21.

³⁵ Johansson, Staffan, 'Socialtjänstens organisation som forskningsobjekt.', *Socialvetenskaplig tidskrift.*, 12(2005)2-3 s. 108-124, 84 ref., 2005, s. 108.

³⁶ Ibid, s. 109.

³⁷ Ibid, s. 110.

funktionsnedsatta.³⁸ Det är viktigt att ha med sig att denna forskningsartikel inte täcker alla delar i forskningen om socialtjänsten och berör inte heller någon forskning efter år 2000, därav går det inte att förlita sig på Johanssons artikel fullt ut, men den fungerar bra som en överblick kring forskningen och för att förstå sig på svårigheten med att forska inom myndigheter och organisationer då det är väldigt begränsat och täcker inte heller alla relevanta delar. Detta belyser Johansson genom att beskriva att majoriteten av all forskning enbart handlar om äldre eller funktionsnedsatta, därav är det inte helt tillräckligt som underlag för mitt arbete då jag skriver om barn, men artikeln fungerar som en överblick i myndigheter och organisation. Artikeln berör inte heller Socialstyrelsen, utan socialtjänsten, men för att ändå få en uppfattning i forskning inom myndigheter är artikeln intressant.

Åsa Backlund, Riitta Eriksson, Katarina von Greiff och Eva-Marie Åkerlund har skrivit en forskningsrapport "Socialtjänstens arbete med ensamkommande barn och ungdomar -erfarenheter från Stockholms län" och är en av tre rapporter inom rapportserien för ensamkommande barn och ungdomar. Delrapporten bygger på att undersöka hur socialsekreterarnas attityder inom socialtjänsten ser ut samt synen på ensamkommande barn/ungdomar, organisatoriska förutsättningar i socialtjänstens arbete samt arbetets utveckling med ensamkommande barn och deras framtid.³⁹ De ensamkommande barnen brukar generellt alltid placeras i Hem för vård eller boende (HVB), familjehem eller hos eventuella anhöriga. Skribenterna fortsätter med att beskriva ytterligare ansvarsområden som socialtjänsten har, bland annat ansvarar myndigheten för att ansöka om en god man vid behov för barnet, ansvara för att barnet får tillgång till skolundervisning samt god vård, fostran och gynnsamma förhållanden att växa upp i, förvisso också möjlighet att utnyttja hälso- och sjukvård.⁴⁰ Resultatet i rapporten som berör hur socialsekreterarna ser på barn med specifika behov, är bland annat att socialsekreterarna uppfattar att de ensamkommande barnen är i "en extraordinär livssituation"

³⁸ Johansson, Staffan, 'Socialtjänstens organisation som forskningsobjekt.', *Socialvetenskaplig tidskrift.*, 12(2005)2-3 s. 108-124, 84 ref., 2005, s. 112-113.

³⁹ Backlund, Åsa, Eriksson, Riitta, Greiff, Katarina von & Åkerlund, Eva-Marie (red.), *Socialtjänstens arbete med ensamkommande barn och ungdomar [Elektronisk resurs]: erfarenheter från Stockholms län*, FoU Nordväst, Sollentuna, 2014, s. 3.

⁴⁰ Ibid, s. 9.

och har stort behov av både trygghet och att känna gemenskap med vuxna i deras närhet, för att enklare kunna hantera sin situation och på så sätt få medel till det. Vidare belyser skribenterna ett återkommande mönster bland socialsekreterarna, vilket handlar om att alla socialsekreterare har gemensamma uppfattningar, är att barnen har samma utgångsläge när de kommer till kommunerna och att majoriteten av barnen är utan sociala problem. Detta leder till att socialsekreterarna uppfattar barnets utgångsläge från det att dem blir mottagna i kommunerna.⁴¹ Det är viktigt att belysa att denna rapport specifikt handlar om ensamkommande barn och inte om barn generellt, vilket kan ha bidragit till att undersökningen och resultatet utformats utifrån den aspekten. Dock är forskningen ändå relevant i avseendet att den belyser attityder från en myndighet gentemot barn oavsett ifall de är inrikes eller utrikesfödda samt arbetet med barn från myndighetens sida vilket även det är relevant för denna studie. Det är även viktigt att ha med sig att det är en av flera delrapporter vilket kan göra forskningen svagare. Presenteras alla delrapporter så stärks relevansen ytterligare.

Bodil Rasmusson, Uld Hyvönen och Lina Mellberg publicerade en delrapport från utvärderingen av projektet Barns behov i centrum, år 2014 vid namn "Utvärderingsmöten i BBIC - En studie av barns delaktighet och medbestämmande". Delrapporten bygger på utvärderingsmöten som underlag och i vilken grad placerade barn har möjlighet till delaktighet och medbestämmande under dessa möten. Skribenterna utgår från elva barn i varierad ålder som berättar om sina erfarenheter från utvärderingsmötena. Hela delrapporten grundar sig i att undersöka det utrymme som ges till barn samt barnets upplevelse av delaktighet i beslutsprocesser, planering och uppföljning. Syftet och frågeställningen för rapporten hör ihop med BBIC's syfte om att stärka barns ställning utifrån barnkonventionen och socialtjänstlagen.⁴² Resultatet i delrapporten visar även i vilka fall barnen framställts som subjekt eller objekt och i detta fall framställdes barnen dominerande som subjekt, närmare bestämt i sex av nio protokoll från utvärderingsmötena. I utvärderingarna av insatserna, samrådsdokument familjehem och samrådsdokument

⁴¹ Backlund, Åsa, Eriksson, Riitta, Greiff, Katarina von & Åkerlund, Eva-Marie (red.), *Socialtjänstens arbete med ensamkommande barn och ungdomar [Elektronisk resurs]: erfarenheter från Stockholms län*, FoU Nordväst, Sollentuna, 2014, s. 39.

⁴² Rasmusson, Bodil, Hyvönen, Ulf & Mellberg, Lina, *Utvärderingsmöten i BBIC [Elektronisk resurs] : en studie av barns delaktighet och medbestämmande*, Socialstyrelsen, Stockholm, 2004, s. 14.

vårdnadshavare är det dock en objektsbild som är den dominerande beskrivningen av barnens åsikter. Skribenterna beskriver att objektsbilder innebär att barnens perspektiv inte alls framträdde eller i mycket liten grad, istället genomsyras de vuxnas perspektiv på saken.⁴³ Denna forskningen bygger på objekt- och subjektskap, samt barns delaktighet i myndighetsprocesser vilket till fullo är relevant tidigare forskning för min studie, framförallt för att barns självbestämmande och delaktighet framkommer i rapporten, men även för att det är kopplat till myndigheter och beskriver även attityder i form av subjekt- och objektsbilder. Dock är det relevant att belysa att rapporten enbart är en av flera delrapporter, vilket gör att forskningen förstärks i samband med de andra rapporterna och kan bli svagare som ensam källa.

4. Undersökning/analys

I detta avsnitt kommer relevanta delar av primärmaterialet presenteras och analyseras med hjälp av den induktiva kvalitativa innehållsanalysen. Detta kommer göras utifrån ett så kallat kodschema som presenterats under metodavsnittet för att klargöra vilka delar i primärmaterialet som tillhör vilken av de två kategorierna, subjekt och objekt. De meningar eller argument som tillhör subjekt eller objekt som undergrupp kommer placeras in i schemat under respektive tabell och resultatet kommer sedan att diskuteras utifrån det teoretiska perspektiv som presenterats, för att kunna besvara frågeställningen kring de perspektiv som finns gällande barn som subjekt eller objekt som kommer till uttryck i Socialstyrelsens rapporter. I denna kontext tyder barn som subjekt på att barnen ses som egna aktörer i samhället och rättighetsinnehavare, medan objekt pekar på att barnen är motsatsen, det vill säga objektifieras i rapporterna och får mindre utrymme till att göra sina röster hörda. Analysen kommer delas in i 4 avsnitt där tre avsnitt utgör varsitt primärmaterial, sedan kommer de olika analysdelarna sammanfattas var för sig och sedan kommer analysen avslutas med ett sista avsnitt som utgör ett slutresultat utifrån de redogjorda avsnitten med hjälp av det angivna teoretiska perspektivet. Jag kommer försöka applicera Butlers perspektiv kring identitet och kategori i den utsträckning det går, det vill säga, ifall uttrycken går

⁴³ Rasmusson, Bodil, Hyvönen, Ulf & Mellberg, Lina, *Utvärderingsmöten i BBIC [Elektronisk resurs] : en studie av barns delaktighet och medbestämmande*, Socialstyrelsen, Stockholm, 2004, s. 51.

att koppla till teorin.

4.1 Analys del 1

Det första analysavsnittet utgår från Socialstyrelsens rapport “Utreda barn och unga: Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen”. Här nedan följer en tabell där relevanta utdrag ur detta dokument är listat, följt av en kort sammanfattning i slutet som kommer kopplas till Butlers teoretiska perspektiv kring “kategorier” och “identiteter”.

Uppfattningar som uttrycker barn som subjekt

Uppfattningar som uttrycker barn som objekt

“För detta ändamål ska barnet särskilt beredas möjlighet att höras, antingen direkt eller genom företrädare eller ett lämpligt organ och på ett sätt som är förenligt med den nationella lagstiftningens procedurregler, i alla domstols- och administrativa förfaranden som rör barnet.” ⁴⁴	“Barnets åsikter kan till exempel inhämtas via barnets närstående eller någon annan företrädare för barnet.” ⁴⁵
“Artikeln handlar om barns deltagande och medinflytande och konstaterar att alla barn har rätt att få uttrycka sina åsikter och få sin åsikt beaktad, med hänsyn till sin ålder och mognad” ⁴⁶	“Om nämnden får kännedom om något som kan innebära att nämnden kan behöva ingripa till ett barns skydd eller stöd kan en utredning genomföras oavsett barnets eller vårdnadshavarens inställning.” ⁴⁷
“Barnets åsikter kan också klarläggas genom	

⁴⁴ *Utreda barn och unga – Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen [Elektronisk resurs]*, Socialstyrelsen, 2015, s. 27.

⁴⁵ *Ibid*, s. 28.

⁴⁶ *Ibid*, s. 27.

⁴⁷ *Ibid*, s. 72.

dokumentation av vad barnet tidigare har framfört till socialnämnden.” ⁴⁸	
“Vid några speciella situationer kan dock insatser beviljas ett barn utan en eller båda vårdnadshavarnas samtycke.” ⁴⁹	
“Alla barn behöver mötas som de individer de är, utan förutfattade meningar eller stereotypa föreställningar.” ⁵⁰	

I den första delen av analysen så undersöks Socialstyrelsens handbok för socialtjänstens arbete med barn och unga enligt socialtjänstlagen. I denna rapport har jag försökt utgå ifrån avsnitt som varit relevanta för mitt forskningsläge vilket blev del 1 och del 3. Det som går att läsa av i tabellen är att de uttrycken om barn som subjekt väger över uttrycken om barn som objekt då de är fler och handlar i stor utsträckning om att ge barn utrymme till att få yttra sig och vikten av att låta barn vara delaktiga i beslutsfattande processer. Bland annat belyser handboken att insatser kan komma att beviljas ett barn utan godkännande från vårdnadshavare⁵¹ vilket betyder att barnets bästa beviljas oavsett vad barnets vårdnadshavare har för åsikt, ett uttryck som tyder på barn som subjekt då myndigheten gör det bästa för att skydda barnet. Även vid tillfällen då det är svårt att tolka barnets åsikter kan myndigheten gå genom tidigare dokumentation och få fram barnets åsikter som tidigare framförts till myndigheten.⁵² Utifrån det uttrycket går det att tolka det som att istället för att myndigheten avgör ett beslut utan barnets åsikter, granskas istället tidigare dokumentation om barnet så att myndigheten får en helhetssyn över vad barnet eventuellt vill. Ett annat perspektiv som kommer till uttryck i handboken som tyder på att barn

⁴⁸ *Utreda barn och unga – Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen [Elektronisk resurs]*, Socialstyrelsen, 2015, s. 28.

⁴⁹ *Ibid*, s. 30.

⁵⁰ *Ibid*, s. 90.

⁵¹ *Ibid*, s. 30.

⁵² *Ibid*, s. 28.

ses som subjekt är att alla barn ska mötas som individer oavsett förutfattade meningar, stereotyper och normer⁵³ vilket ger en klar bild över att barnen ses som egna aktörer och att socialnämnden skall behandla barnen som egna individer med åsikter, viljor och mänskliga rättigheter. Butler menar att en individ förstås genom normer och utmärkande egenskaper och utifrån det skapas olika identiteter⁵⁴, men genom Socialstyrelsens uttryck⁵⁵ förstår vi att Butlers perspektiv kring identitet inte går att applicera här. Socialstyrelsen tar avstånd från normer i möten med barn, alltså framkommer det att en "barnidentitet" inte skapas av Socialstyrelsen utifrån förutfattade meningar om barn. Dock framkommer även två objektiva formuleringar som kan tolkas som paradoxalt i jämförelse mot de subjektiva perspektiven. Dels framkommer det att barnets åsikter kan inhämtas från andra och inte från barnet själv, exempelvis företrädare eller vårdnadshavare⁵⁶ medan den vänstra kolumnen visar att myndigheten i de fall skall granska tidigare dokument för att se över barnets åsikter.⁵⁷ Vidare framkommer även ett exempel som går att se som både subjektivt som objektivt, beroende på hur det tolkas. Rapporten lyfter fram att ifall socialnämnden får reda på att ett barn far illa så kan nämnden ingripa för barnets skull oavsett vad barnet eller vårdnadshavaren har för åsikter.⁵⁸ Det objektiva i detta fallet blir att barnets åsikter inte kommer på tal och nämnden kan alltså göra något mot barnets vilja, men det subjektiva blir att barnets bästa främjas och myndigheten ingriper för att skydda barnet från situationen som uppstått. Resultatet från handboken i ovanstående text beskrivs som subjekt då flest uttryck som tyder på att barn har blivit hörda framkommit och de synsätt som tyder på en objektiv bild av barnets framställan i texten även kan ses som subjektiva beroende på vad man själv anser vara viktigast.

⁵³ *Utreda barn och unga – Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen [Elektronisk resurs]*, Socialstyrelsen, 2015, s. 90.

⁵⁴ Butler, Judith, *Gender Trouble [Elektronisk resurs]*, Taylor and Francis, 2006, s. 22-23.

⁵⁵ *Utreda barn och unga – Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen [Elektronisk resurs]*, Socialstyrelsen, 2015, s. 90.

⁵⁶ *Ibid*, s. 28.

⁵⁷ *Ibid*, s. 28.

⁵⁸ *Ibid*, s. 72.

4.2 Analys del 2

I denna analysdel kommer “Grundbok BBIC - Barns behov i centrum” djupare undersökas och relevanta delar ur rapporten kommer placeras in i tabellen nedanför. Efter tabellen kommer resultaten analyseras, även i detta fall med hjälp av Butler.

Uppfattningar som uttrycker barn som subjekt Uppfattningar som uttrycker barn som objekt

“Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem.” ⁵⁹	“Aktörer inom olika verksamheter som rör barn ska stärka barnets rättigheter genom samverkan.” ⁶⁰
“Barn ska få kunskap om sina rättigheter och vad de innebär i praktiken.” ⁶¹	“Objektivt perspektiv: en beslutsfattare bedömer vad som är barnets bästa grundat på forskning och beprövad erfarenhet.” ⁶²
“Subjektivt perspektiv: det berörda barnet får själv ge uttryck för vad som är hans eller hennes bästa.” ⁶³	“Det är viktigt att socialtjänsten är uppmärksam på förhållningssätt i arbetet med barn och familjer för att undvika att handla utifrån förutfattade meningar.” ⁶⁴
“Lika viktigt som delaktighet är barnets rätt att inte tvingas vara delaktigt.” ⁶⁵	“Det finns ingen nedre åldersgräns för barns delaktighet. Graden av delaktighet måste bestämmas från fall till fall, utifrån vad det handlar om och barnets ålder och mognad.” ⁶⁶

⁵⁹ *Barns behov i centrum – Grundbok i BBIC [Elektronisk resurs]*, Socialstyrelsen, 2015, s. 13.

⁶⁰ *Ibid*, s. 13.

⁶¹ *Ibid*, s. 13.

⁶² *Ibid*, s. 14.

⁶³ *Ibid*, s. 14.

⁶⁴ *Ibid*, s. 15.

⁶⁵ *Ibid*, s. 18.

⁶⁶ *Ibid*, s. 17.

I tabellen ovan har uttryck från grundbokens nio grundprinciper presenterats där jag totalt funnit 8 uttryck jag anser vara återkommande i frågan om barn som egna rättighetsaktörer. Det som går att finna i tabellen är att det finns lika många uttryck som berör barn som subjekt som objekt vilket är ganska svårtolkat. Ifall vardera uttryck undersöks så går det att finna ett samband vilket är att alla uttryck grundas i vad som anses vara bäst för barnet, där det ibland är institutioner som avgör men ibland är det barnets egna vilja som är avgörande. Exempelvis att barnet själv skall ge uttryck för vad barnet anser vara sitt bästa⁶⁷, men å andra sidan, så finns det även ett uttryck i den högra kolumnen som tyder på att det sedan är en beslutsfattare som bedömer vad som är barnets bästa baserat på forskning och erfarenhet.⁶⁸ Det blir även motsägelsefullt då den vänstra kolumnen pekar på att barnen skall ges förutsättningar för att uttrycka sina åsikter⁶⁹, de skall själva förklara vad de anser vara sitt eget bästa⁷⁰ och barnen skall även få information om sina mänskliga rättigheter⁷¹, medan den högra påvisar motsatsen. Exempelvis genom att det i rapporten framkommer att det inte finns någon åldersgräns för barns delaktighet, det vill säga att alla barn skall kunna göra sina röster hörda och uttrycka sina åsikter, vilket pekar på att barn ses som subjekt, men delaktigheten måste bestämmas utifrån barnets ålder och mognad⁷² vilket leder till att någon annan avgör ifall barnet är moget nog till att få uttrycka sig. Alltså anses inte barnen vara egna rättighetsaktörer då det från fall till fall kan uppstå att inblandade tjänstemän eller institutioner inte anser barnen vara tillräckligt gamla eller mogna och avgör istället situationens bästa utan barnets åsikter. Om detta knyts till Butlers genomgång om normen⁷³ och barn som inte får vara sina egna rättighetsaktörer som beskrivs ovan så är det svårt för barnet att förstå om den i dessa sammanhang är subjekt eller objekt. Oavsett ifall en beslutsfattare bestämmer vad som är bäst för ett barn och det visar sig stämma, så utgår beslutsfattaren från tidigare erfarenhet i beslutet och beslutsfattaren utgår från en mall om barn. Lite som Butler menar med kategorier.⁷⁴

⁶⁷ *Barns behov i centrum – Grundbok i BBIC [Elektronisk resurs]*, Socialstyrelsen, 2015, s. 14.

⁶⁸ *Ibid*, s. 14.

⁶⁹ *Ibid*, s. 13.

⁷⁰ *Ibid*, s. 14.

⁷¹ *Ibid*, s. 18.

⁷² *Ibid*, s. 17.

⁷³ Butler, Judith, *Gender Trouble [Elektronisk resurs]*, Taylor and Francis, 2006, s. 6.

⁷⁴ *Ibid*, s. 3-4.

4.3 Analys del 3

I den tredje analysdelen kommer uttryck från rapporten “Öppna jämförelser i socialtjänsten - Handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården 2010–2014” presenteras i tabellen nedanför följt av en sammanfattning. För att stärka helheten i detta avsnitt kommer Butlers perspektiv presenteras likaså.

Uppfattningar som uttrycker barn som subjekt

Uppfattningar som uttrycker barn som objekt

“Enligt denna modell ska kvalitetsindikatorer inom socialtjänstens område belysa <i>god kvalitet</i> , dvs. att tjänsterna svarar mot de mål (lagar, förordningar, föreskrifter) som beslutats samt att de bygger på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet” ⁷⁵	“Arbetet ska regelbundet kommuniceras till målgrupperna och Socialstyrelsen kommer att utarbeta en plan för detta.” ⁷⁶
“För att få en helhetssyn bör även barnens och de ungas upplevelser av socialtjänstens insatser belysas.” ⁷⁷	
“Att delta i en brukarundersökning ska självklart vara frivilligt för barnen.” ⁷⁸	

Det tredje materialet var betydligt mycket svårare att undersöka då det var en kortare rapport samt att det inte fanns så många uttalanden som grundade sig i barnen, vilket i sig kan vara ett objektifierande perspektiv. De fyra uttryck som presenterats i tabellen ovan handlar generellt om

⁷⁵ Öppna jämförelser i socialtjänsten - Handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården 2010-2014 [Elektronisk resurs], Socialstyrelsen, 2010, s. 6.

⁷⁶ Ibid, s. 14.

⁷⁷ Ibid, s. 7.

⁷⁸ Ibid, s. 7.

hur socialtjänsten skall arbeta i barn- och ungdomsvården och belyser att arbetet skall bygga på respekt för människors självbestämmande⁷⁹, problematiken i det uttalandet blir dock att barn som begrepp inte belyses speciellt mycket, vilket kan leda till att barn antingen exkluderas i processen, eller i bästa fall inkluderas i den kategorin. Vidare belyser även handlingsplanen vikten av att barn är delaktiga i brukarundersökningar och att det skall vara frivilligt för barnen att delta⁸⁰ vilket tyder på en human inställning där barnen har rätt att välja själva. Samt att barnens åsikt bör belysas⁸¹ för att myndigheten skall kunna arbeta effektivt med deras synpunkter som utgångspunkt. Dock nämns det även att arbetet kontinuerligt skall rapporteras till Socialstyrelsen samt målgruppen⁸², men vilka som ingår i denna kategori är otydligt. I rapporten framkommer det bland annat att barn, tjänstemän, beslutsfattare och politiker är målgruppen⁸³ vilket betyder att alla dessa personer skall få ta del av arbetet, men om barn inte får ta del av informationen i praktiken blir detta ett motsägelsefullt uttalande som tyder på barn som objekt. En fråga som också uppstår är vilka barn som tillhör målgruppen? Ifall det är barn och unga utifrån sin ålder och mognad som kan ta del av dessa rapporter så är det ett subjektivt perspektiv då barnen får uppdatering i arbetsprocessen. Är det dessvärre barn som inte är tillräckligt gamla för att förstå, eller att barnen av någon anledning inte får ta del av informationen utan enbart tjänstemän, relevanta institutioner eller andra vuxna i relation till barnet så kan barnet objektifieras i dessa sammanhang då det leder till att barnens delaktighet minskar. Ifall barnen inte är mottagargruppen av informationen blir de subjektiva uttrycken motsägelsefulla då de bygger på att barnens åsikter är betydelsefulla för att socialtjänsten och Socialstyrelsen skall kunna förbättra sitt arbete. Detta tenderar att falla ifall myndigheterna inte anpassar information så att barnet förstår och kan ta till sig den. Dock går det ändå att dra en slutsats kring denna tabell från rapporten och det är att perspektiven som uttrycker barn som subjekt överväger det eventuella objektiva perspektivet, därav blir resultatet att Socialstyrelsen i denna rapport beskriver barnen som egna aktörer och belyser vikten av deras delaktighet för att

⁷⁹ *Öppna jämförelser i socialtjänsten - Handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården 2010-2014 [Elektronisk resurs]*, Socialstyrelsen, 2010, s. 6.

⁸⁰ *Ibid*, s. 7.

⁸¹ *Ibid*, s. 7.

⁸² *Ibid*, s. 14.

⁸³ *Ibid*, s. 5.

myndigheterna skall kunna förbättra sitt arbete med barn- och unga.

4.4 Slutresultat och slutanalys

Utifrån de tre analysdelarna ovan som med hjälp av en innehållsanalys inneburit kodscheman i form av tabeller följt av sammanfattningar i slutet går det att konstatera att Socialstyrelsen främst pratar om barn som subjekt, alltså egna individer med integritet, rätt till åsikt, vilja och mänskliga rättigheter där vikten av delaktighet vid flera uttryck i rapporterna framkommit. Dock appliceras även objektifierade perspektiv från myndigheten gentemot barn, men mycket handlar om hur dessa uttryck tolkas då nästintill varje uttalande grundas i att göra rätt för barnets bästa. I detta avsnitt kommer Butlers teoretiska perspektiv kring “identitet” och “kategorier” appliceras på resultaten från tabellerna för att se ifall Socialstyrelsen också applicerar en “identitet” på barn utifrån attityderna och uttrycken som framförts, för att stärka det induktiva perspektivet i innehållsanalysen.

Även fast de subjektiva uttrycken är positivt laddade skall jag ändå försöka applicera Butlers perspektiv på de uttalanden som Socialstyrelsen kommit med då subjektiva uttryck ändå kan peka på att det skapas en “identitet” av institutioner och aktörer och en “kategori” där barn delas in i. Butler nämner att subjekt förstås genom “kategorier” där den politiska arenan och språkbruket har makten gällande vem som erkänns som subjekt.⁸⁴ Problematiken som belyses är alla individer kategoriseras in i en och samma gemensamma identitet, oavsett ifall dessa individer själva anser sig tillhöra den identiteten eller ej.⁸⁵ Butler menar att dessa kategorier och “identiteter” som skapas, inte skapas av dessa personer som kategoriseras utan är konstruerade av samhället, föreställningar och normer i politiken och i språkbruket.⁸⁶ I den första analysdelen belyses vikten av barns delaktighet i beslutsprocesser och vikten av barns åsikter. Exempelvis framkommer det i Socialstyrelsens handbok att myndigheten kan bevilja insatser för ett barn

⁸⁴ Butler, Judith, *Gender Trouble [Elektronisk resurs]*, Taylor and Francis, 2006, s. 3-4.

⁸⁵ Ibid, s. 6.

⁸⁶ Ibid, s. 22-23.

oavsett om det finns ett samtycke eller ej från vårdnadshavarna⁸⁷ vilket är ett subjektivt uttryck om att barnets bästa beviljas oavsett vad vårdnadshavaren har för åsikt och även att myndigheter kan gå igenom tidigare dokumentation för att tolka barnets synpunkter.⁸⁸

Det är dock viktigt att poängtera att socialtjänstinsatser bygger på frivillighet och saknas samtycke kan insatser beviljas för barnets bästa utifrån tvångslagstiftning.⁸⁹ Detta är i sig positivt då myndigheten granskar tidigare fakta gällande vad barnet har för åsikter, men det kan även bidra till en “barnkategori”. Eftersom att den inblandade myndigheten granskar material kring barnets åsikter bidrar det till att myndigheten utgår från vad som tidigare sagts, antaganden om att det är det bästa utan att barnet en extra gång för göra sin röst hörd går det att tolka som att myndigheten har en föreställning om vad barnet vill, vilket enligt Butler⁹⁰ bidrar till en “kategori”. I detta fall en “barnkategori”. I synnerhet är det viktigt att beakta att när barn har svårt att uttrycka sig på grund av ålder, mognad eller funktionsnedsättning kan myndigheten lätt utgå från barnets tidigare beskrivning av sin livssituation eller observation av barnets behov. Detta skulle kunna leda till en objektiv bild av barnets behov och inte den subjektiva utgångspunkten som efterfrågas. Detta kan även förstås genom det objektiva uttrycket om att barnets åsikter kan hämtas från andra personer, exempelvis vårdnadshavare.⁹¹ Enligt Butler kan detta bli problematiskt då alla som ingår i den generella “identiteten” själva kanske inte anser sig tillhöra den kategorin.⁹² I detta fall blir det problematiskt då det inte går att säkerställa att barnen själva är överens om vad som anses vara bäst för dem och kanske inte själva identifierar sig som den “barnidentitet” som skapats utifrån föreställningar och generalisering. Om detta ytterligare problematiseras och barnets faktiska behov inte kommer fram i de beskrivningar som har kommit till myndighetens kännedom och om barn har svårt för att själva påtala sina behov riskerar myndigheten att förbise barnets bästa och det är lätt hänt att barnet känner sig som en handelsvara⁹³ som någon annan styr över.

⁸⁷ Butler, Judith, *Gender Trouble [Elektronisk resurs]*, Taylor and Francis, 2006, s. 30.

⁸⁸ *Ibid*, s. 28.

⁸⁹ SFS *Socialtjänstlag*. (2001:453). Stockholm: Socialdepartementet.

⁹⁰ Butler, Judith, *Gender Trouble [Elektronisk resurs]*, Taylor and Francis, 2006, s. 22-23.

⁹¹ *Ibid*, s. 28.

⁹² *Ibid*, s. 6.

⁹³ *NE.se [Elektronisk resurs]*, Nationalencyklopedin, Malmö, 2000- (hämtad 22-05-2018).

I den andra analysdelen är den gemensamma nämnaren bland både de subjektiva och de objektiva uttrycken att alla uttryck grundar sig i vad inblandade institutioner och aktörer anser vara bäst för barnet. Det första subjektiva uttrycket som tyder på vad som är barnets bästa är att barnet själv skall dela med sig av sin egen åsikt om vad som är det bästa⁹⁴ vilket då tolkas genom språkbruket som Butler nämner.⁹⁵ Det objektiva uttrycket som berör vad som anses vara bäst för barnet grundar sig i att det tillslut blir en beslutsfattare som genom forskning och erfarenhet avgör vad som är barnets bästa.⁹⁶ Genom tidigare erfarenhet, forskning och inhämtat material går det att tolka det som att beslutsfattaren utgår från det generella, alltså antar beslutsfattaren vad som är bäst för barnet genom vad som varit bra för andra barn, med andra ord blir det förutfattade meningar och föreställningar om vad som passar alla barn. Det Butler belyser med att samhället skapar en kategori som skall passa alla utifrån vad som är det generella.⁹⁷ I detta fall blir det tydligt att beslutsfattare bidrar till att skapa en "barnkategori" gällande barnets bästa som skall gälla för alla barn, oavsett vad barnen som egna aktörer anser. Det beslutet som fattas kanske inte alltid är underbyggt på det faktiska behovet utan mer standardiserat utifrån en mall för vilken insats barn skall beviljas utifrån det livsområdet som har varit föremål för utredningen. En mall kan omöjligt passa alla barn vilket sätter handläggningen i fokus att socialsekreterarna måste vara väldigt medvetna om detta för att inte objektifiera barnet utan möjliggöra behovsanpassade insatser som ger barnet möjlighet till att påverka insatsens utformning. Det blir även märkbart genom uttrycket om att det inte finns någon åldersgräns för barns delaktighet, men det måste bestämmas genom ålder och mognad.⁹⁸ I detta fall är det återigen någon annan, som avgör ifall barnet är tillräckligt gammalt och moget för att göra sin röst hörd vilket också är en anledning till att anta att en "barnkategori" skapas. Ifall inblandade aktörer eller institutioner avgör ifall ett barn är moget nog för att yttra sig, så grundar det sig i tidigare erfarenhet eller föreställningar, precis det Butler talar om.

⁹⁴ *Barns behov i centrum – Grundbok i BBIC [Elektronisk resurs]*, Socialstyrelsen, 2015, s. 14.

⁹⁵ Butler, Judith, *Gender Trouble [Elektronisk resurs]*, Taylor and Francis, 2006, s. 22-23.

⁹⁶ *Barns behov i centrum – Grundbok i BBIC [Elektronisk resurs]*, Socialstyrelsen, 2015, s. 14.

⁹⁷ Butler, Judith, *Gender Trouble [Elektronisk resurs]*, Taylor and Francis, 2006, s. 22-23.

⁹⁸ *Barns behov i centrum – Grundbok i BBIC [Elektronisk resurs]*, Socialstyrelsen, 2015, s. 17.

I den tredje och sista rapporten från Socialstyrelsen som analyserats framkommer få uttryck som berörde barn, trots att det är en handlingsplan om den sociala barn- och ungdomsvården. Generellt handlar rapporten om att socialtjänsten skall ha respekt för människors självbestämmande⁹⁹, men vikten av barns delaktighet framkommer även i rapporten¹⁰⁰ och att barnens åsikter bör lyftas fram.¹⁰¹ Detta är subjektiva uttalanden som belyser att barnens åsikter är betydelsefulla för myndighetens nutida- och framtida arbete. Arbetet skall även kontinuerligt rapporteras till Socialstyrelsen och målgruppen¹⁰² där det tidigare diskuterats huruvida detta är ett subjektivt eller objektivt uttryck då barn som målgrupp inte tydliggörs i rapporten. Framförallt handlar det om att det inte framkommer vilka barn som tillhör målgruppen som exempelvis barnens ålder. Ifall det är barn som förstår processen utifrån ålder och mognadsnivå är det ett uttryck som pekar på att barn får vara delaktiga i processen samt att barnen förstår informationen. Är det barn som inte är tillräckligt gamla för att förstå eller ifall informationen enbart når ut till institutioner och andra aktörer blir det ett objektivt uttalande där barnen inte får någon vidare uppdatering. Utifrån detta blir det svårt att applicera Butlers perspektiv gällande “identitet” och “kategori” då det inte på något sätt framkommer huruvida barnen kategoriseras eller generaliseras då rapporten enbart bygger på att belysa myndighetens arbete och vikten av att barn är en del av arbetsprocessen för att förbättra arbetet framöver. Eftersom att det varken gick att hitta tydliga objektiva uttalanden eller att applicera ett teoretiskt perspektiv gällande förutfattade meningar om hur barn är och skall vara och att barn generaliseras in i en kategori i den sista rapporten, kan det vara bra att framöver skriva rapporterna på liknande sätt.

⁹⁹ *Öppna jämförelser i socialtjänsten - Handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården 2010-2014 [Elektronisk resurs]*, Socialstyrelsen, 2010, s. 6.

¹⁰⁰ *Ibid*, s. 7.

¹⁰¹ *Ibid*, s. 7.

¹⁰² *Ibid*, s. 14.

5. Diskussion

I detta avsnitt kommer resultatet på frågeställningen kring vilka perspektiv om barn som subjekt eller objekt som kommer till uttryck i Socialstyrelsens planer och rapporter diskuteras vidare. Utifrån de tre rapporter från Socialstyrelsen som undersökts går det som ovan nämnt att anta att Socialstyrelsen uppfattar barn som egna aktörer i samhället, alltså som subjekt. Resultatet kommer diskuteras kopplat till den tidigare forskningen som är mest relevant, i anslutning till det teoretiska perspektivet samt utifrån barnkonventionen för ytterligare förbättring. Förhoppningen är att knyta ihop helheten samt öppna upp för en fortsatt förändring i frågan som berör barn.

I Rasmusson, Hyvönen och Mellbergs delrapport framkommer det att barnen i BBIC's utvärderingsmöten dominerande framställs som subjekt, men att det i utvärderingarna av insatser, samrådsdokument familjehem och samrådsdokument vårdnadshavare även fanns perspektiv på barn som objekt. Skribenterna beskriver att uppfattningarna om barn som objekt grundar sig i att barnets åsikter inte framkommer rättvist utan att de vuxnas uttryck har övertag.¹⁰³ Utifrån delrapporten går slutresultatet att tolka som väldigt likt denna studiens slutresultat, där uttrycken om barn som subjekt dominerande, men att det i enstaka fall även finns uttryck som berör barn som objekt. Burcar presenterar att avhandlingen i grund och botten handlar om hur en "offeridentitet" skapas och appliceras på unga brottsoffer.¹⁰⁴ Utifrån Butlers teoretiska perspektiv kring hur olika "identiteter" och "kategorier" skapas¹⁰⁵ går perspektivet att applicera på Burcars slutresultat om unga brottsoffer, då det i Burcars avhandling tydligt framkommer att en "offeridentitet" skapas och det i denna undersökning går att anta att en "barnkategori" skapas, vare sig den skapats utifrån barn som subjekt eller objekt. I Backlund, Eriksson, von Greiff och Åkerlunds forskningsrapport framkommer det även att det bland socialsekreterarna finns vissa återkommande mönster som bottnar i gemensamma föreställningar om att ensamkommande barn

¹⁰³ Rasmusson, Bodil, Hyvönen, Ulf & Mellberg, Lina, *Utvärderingsmöten i BBIC [Elektronisk resurs] : en studie av barns delaktighet och medbestämmande*, Socialstyrelsen, Stockholm, 2004, s. 51.

¹⁰⁴ Burcar, V. (2005). *Gestaltningar av offererfarenheter: samtal med unga män som utsatts för brott*. Lunds Universitet, s. 7 och 11.

¹⁰⁵ Butler, Judith, *Gender Trouble [Elektronisk resurs]*, Taylor and Francis, 2006, s. 22-23.

har samma utgångsläge när de kommer till ett nytt samhälle.¹⁰⁶ Även detta går att tolka som ett resultat om att attityderna mot barn, i detta fall ensamkommande, grundar sig i att socialsekreterarna på den inblandade myndigheter har uppfattningar om ensamkommande barns startlinje i samhället och att den är likadan hos alla. Butler lyfter att “kategorier” och “identiteter” skapas och upprätthålls av normer och samhällets föreställningar¹⁰⁷, vilket tydligt går att se i I Backlund, Eriksson, von Greiff och Åkerlunds forskningsrapport. Detta genom att socialsekreterarna i detta fall antagit att de ensamkommande barnen upplever början i ett nytt samhälle likadant och går att förstå genom Butlers teori om samhällets föreställningar om enskilda individer. Jag finner att de tre presenterade undersökningarna och min studie är överens med varandra gällande några aspekter, men det finns även en viss distinktion mellan dem. Dels bottenar undersökningarna generellt i att de nämnda myndigheterna uppfattar barn som subjekt, men i enstaka fall även som objekt, i Burcars fall handlar det om uppfattningar om att det går att hitta en generell “offerbild”, men i vissa avseenden kan det se annorlunda ut. Distinktionen mellan undersökningarna har att göra med att de alla fokuserar på olika målgrupper. Delrapporten handlar om barn i utvärderingsmöten, forskningsrapporten handlar om ensamkommande barn, avhandlingen om unga brottsoffer och min studie inkluderar barn generellt. Butlers teoretiska perspektiv går dock att applicera på alla undersökningar då det finns generella drag gällande identiteter och kategorier som skapas av andra utifrån, exempelvis inblandade institutioner eller aktörer, men att bilden inte skapas av den påverkade individen själv.

Vidare går det även att fastslå att resultatet kring att barn ses som egna individer följs utifrån barnkonventionen som bygger på barns mänskliga rättigheter. Konventionen fastställer att barn är egna samhällsaktörer med rättigheter till fullo, det vill säga, ingen annans tillhörighet. Detta skall följas utifrån konventionens 54 artiklar under alla möten med barn, men framförallt genom

¹⁰⁶ Backlund, Åsa, Eriksson, Riitta, Greiff, Katarina von & Åkerlund, Eva-Marie (red.), *Socialtjänstens arbete med ensamkommande barn och ungdomar [Elektronisk resurs]: erfarenheter från Stockholms län*, FoU Nordväst, Sollentuna, 2014, s. 39.

¹⁰⁷ Butler, Judith, *Gender Trouble [Elektronisk resurs]*, Taylor and Francis, 2006, s. 22-23.

grundprinciperna.¹⁰⁸ Bland annat lyfts det konkret i barnkonventionen att barnets bästa i alla beslut skall uppmärksammas och att alla barn har rätt till att uttrycka sina åsikter. I och med att det slutgiltiga resultatet är att barn i Socialstyrelsens rapporter anses vara subjekt går det att fastslå att detta följs. I analysen framkommer begripliga perspektiv där det ges utrymme för barns åsikter, självbestämmande och att det i allmänhet grundas i barnets bästa som barnkonventionens grundprinciper handlar om. Bland annat blir det tydligt i slutanalysen där uttryck som att barnet själv skall yttra sig om vad barnet själv anser vara bäst¹⁰⁹, men även att myndigheter kan undgå vårdnadshavares samtycke gällande insatser för barn.¹¹⁰ I handboken framkommer även perspektiv kopplade till barnkonventionen gällande respekten för barnets fulla människovärde som är grunden för barnets bästa. Det framkommer exempelvis att i alla situationer så skall inblandade institutioner eller aktörer ta hänsyn till barnets bästa vare sig det är avgörande eller ej.¹¹¹ Mer konkret berörs artikel 12 i barnkonventionen om barnets rätt till delaktighet.¹¹² För att barn skall kunna vara delaktiga och påverka eventuella beslut som rör dem måste de förstå sammanhanget de befinner sig i. Detta är av stor vikt att ta i beaktning då samtliga av dessa rapporter utgår från att barnets bästa ska beaktas och att barn ska komma till tals utifrån ålder och mognad. Om Socialstyrelsen skapar sina rapporter för andra myndigheter med en tydlig agenda att barn alltid måste förstå sammanhanget de befinner sig i, skulle detta kanske generera resultat i form av att barn skulle vara mer delaktiga på sina villkor, få möjlighet och verktyg att hantera sin situation och ser en mening med utredningen, mötena och därmed eventuella insatser.

Utifrån den teoretiska aspekten som innebär att material enbart har undersökts är huvudresultatet i denna undersökning precis som ovan nämnts att Socialstyrelsen i dessa planer och rapporter talar om barn som subjekt. Resultatet kan tolkas genom uttryck och perspektiv i dessa dokument som tyder på aspekter i frågan om attityder gentemot barn där de dominerande formuleringarna

¹⁰⁸ Unicef, "barnkonventionen", (hämtad 01-05-2018).

<https://unicef.se/barnkonventionen>

¹⁰⁹ *Utreda barn och unga – Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen [Elektronisk resurs]*, Socialstyrelsen, 2015, s. 14.

¹¹⁰ *Ibid*, s. 30.

¹¹¹ *Ibid*, s. 25.

¹¹² *Ibid*, s. 26-27.

från myndighetens sida grundar sig i att barn inte enbart är barn, utan egna aktörer i samhället med självbestämmande, delaktighet och åsikter precis som vuxna människor. Det presenterade slutresultatet är förvisso viktigt dels för att Socialstyrelsen har en viktig roll i det svenska samhället, men även för att Socialstyrelsens egna beskrivning av myndigheten inte är motsägelsefull. Syftet med denna studie som är att undersöka huruvida barn beskrivs som subjekt eller objekt i Socialstyrelsens rapporter har uppfyllts då Socialstyrelsen generellt talar om barn som subjekt. I och med att det i rapporterna framkommer att barns åsikter är viktiga för Socialstyrelsens fortsatta arbete blir resultatet även viktigt för arbetet med barn framöver då det är betydelsefullt att ge barn utrymme i debatten och ge barnen möjlighet till att få yttra sig. Genom detta säkerställs det att barnkonventionen följs och att barns mänskliga rättigheter de facto blir tillgodosedda. De dominerande uttrycken grundar sig i barns bästa, men det öppnar upp en ny frågeställning - vem vet egentligen vad som är bäst för någon annan? Även fast det låter lysande i teorin, går det faktiskt inte att svara på ifall det faktiskt är lysande att låta någon annan individ eller myndighet avgöra vad som är bäst för ett barn i praktiken.

Metoden har varit till stor hjälp för att få fram resultatet på frågeställningen då det i stor omfattning varit enklare att undersöka primärmaterialet med hjälp av ett kodschema i form av tabeller. Dels har tabellerna synliggjort alla uttryck på ett begripligt sätt vilket underlättade bearbetningen av materialet, men även att tabellerna underlättar för läsaren. Studiens begränsningar är dessvärre att det enbart är det teoretiska arbetet som undersökts i form av rapporter och att det enbart varit tre rapporter vilket leder till att det därför inte går att dra generella slutsatser om Socialstyrelsen som myndighet och resultatet säger inte heller något om det praktiska arbetet med barn. Min frågeställning om vilka perspektiv gällande barn som subjekt eller objekt som kommer till uttryck i Socialstyrelsens planer och rapporter är besvarad, även syftet som berörde huruvida Socialstyrelsen talar om barn, men studien och resultatet öppnar upp för fortsatta studier kring hur det egentligen ser ut i praktiken och ifall det teoretiska arbetet stämmer överens med det praktiska. Denna studie har enbart berört tre rapporter från Socialstyrelsen, alltså går det eventuellt att få fram andra resultat genom att undersöka fler rapporter från Socialstyrelsen eller genom att undersöka det praktiska arbetet med barn.

Referenser

Backlund, Åsa, Eriksson, Riitta, Greiff, Katarina von & Åkerlund, Eva-Marie (red.), *Socialtjänstens arbete med ensamkommande barn och ungdomar [Elektronisk resurs]: erfarenheter från Stockholms län*, FoU Nordväst, Sollentuna, 2014

<https://fou-sodertorn.se/wp-content/uploads/2016/09/Socialtjänstens-arbete-med-ensamkommande-barn-och-ungdomar-erfarenheter-från-Stockholms-län-1.pdf>

Barns behov i centrum – Grundbok i BBIC [Elektronisk resurs], Socialstyrelsen, 2015

<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19928/2015-10-7.pdf>

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012

Burcar, V. (2005). Gestaltningar av offererfarenheter: samtal med unga män som utsatts för brott. Lunds Universitet.

Butler, Judith, *Gender Trouble [Elektronisk resurs]*, Taylor and Francis, 2006

Johansson, Staffan, 'Socialtjänstens organisation som forskningsobjekt.', *Socialvetenskaplig tidskrift.*, 12(2005)2-3 s. 108-124, 84 ref., 2005

NE.se [Elektronisk resurs], Nationalencyklopedin, Malmö, 2000- (hämtad 22-05-2018)

Rasmusson, Bodil, Hyvönen, Ulf & Mellberg, Lina, *Utvärderingsmöten i BBIC [Elektronisk resurs] : en studie av barns delaktighet och medbestämmande*, Socialstyrelsen, Stockholm, 2004

<http://www.socialstyrelsen.se/NR/rdonlyres/9F1CA37F-02A4-406F-BA8E-DD399B71A0C1/2755/200412333.pdf>

SFS *Socialtjänstlag*. (2001:453). Stockholm: Socialdepartementet.

Socialstyrelsen, “barn och familj”, <http://www.socialstyrelsen.se/barnochfamilj>
(hämtad 01-05-2018)

Unicef, “barnkonventionen”, <https://unicef.se/barnkonventionen> (hämtad 01-05-2018)

Utreda barn och unga – Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen [Elektronisk resurs], Socialstyrelsen, 2015

<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19644/2015-1-9.pdf>

Öppna jämförelser i socialtjänsten - Handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården 2010-2014 [Elektronisk resurs], Socialstyrelsen, 2010

http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2010/oppna-jamforelser-i-socialtjansten-handlingsplan-for-den-sociala-barn-och-ungdomsvarden/Documents/HandlingsplanOJ_barn_100520.pdf